

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

ZAHARLANISH HAQIDA UMUMIY MA'LUMOT. ZAHARLANISH TURLARI

ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ ОБ ОТРАВЛЕНИИ. ВИДЫ ОТРАВЛЕНИЙ

GENERAL INFORMATION ABOUT POISONING. TYPES OF POISONING

Mardonova Saodat Muzaffarovna

Osiyo Xalqaro Universiteti Umumiy fanlar fakulteti o`qituvchisi

Annotatsiya: Zaharlanishlar kundalik turmush tarzida tez-tez uchrab turadi. Ushbu maqolada zaharlanishlar sabablari, zaharlanishlarning turlari, zaharlanish vaqtidagi klinik belgilar, zaharlanish vaqtida birinchi tibbiy yordam va zaharlanishlarning oldini olish haqida so`z boradi

Kalit so`zlar: zahar, zaharli moddalar, maishiy zaharlanish, dori vositasi, kimyoviy moddalar, hayot uchun xavf, toksin, tibbiy yordam

Abstract: Poisoning is common in everyday life. This article talks about the causes of poisoning, types of poisoning, clinical signs of poisoning, first aid for poisoning and prevention of poisoning.

Keywords: poison, toxic substances, household poisoning, medicines, chemicals, danger to life, toxin, medical care.

Аннотация: Отравления распространены в повседневной жизни. В данной статье рассказывается о причинах отравления, видах отравлений, клинических признаках при отравлении, первой помощи при отравлении и профилактике отравлений.

Ключевые слова: яд, отравляющие вещества, бытовые отравления, лекарственные средства, химические вещества, опасность для жизни, токсин, медицинская помощь.

Zaharlanish - bu organizmga zahar yoki toksin tushishi, shuningdek, bunday kasallikni keltirib chiqaradigan harakat natijasida yuzaga keladigan organizm faoliyatining buzilish holati hisoblanadi.

Zaharlanish zaharli moddalarning teriga, ko'zlarga yoki shilliq pardalarga tegishi natijasida vujudga keladi. Toksinlar tanaga turli yo'llar bilan kiradi:

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

- kontakt
- maishiy
- oziq-ovqat
- gematogen
- havo

Zaharli modda tanaga og'iz, nafas yo'llari yoki teri orqali kirishi mumkin. Toksinlar va zaharlar oziq-ovqat mahsulotlarida, havoda va odam bilan aloqa qiladigan materiallarda bo'lishi mumkin. Zaharlanishning ko'p turlari mavjud. Ular bir-biridan zaharli moddalar, zaharli moddalar, organizmga kirish yo'llari, organizmga ta'sir qilish sharoitlari va usullari bilan farqlanadi. Kasallik turlari va davolash zaharlanish turlarga qarab farq qiladi. Zaharli moddalar ta'sirida odamning holati engil, o'rtacha, og'ir va hatto hayot uchun xavfli bo'lishi mumkin. Hozirgi kunda zaharlanish turlarining taqsimlanishi quyidagicha:

- alkogolning toksik ta'siri-44,6%
- dori vositalaridan zaharlanish-20,5%
- giyohvand moddalardan zaharlanish-13,4%
- kimyoviy va boshqa moddalardan zaharlanish-23%

Maishiy zaharlanishlar

Turli xil zaharlar va kimyoviy moddalarni saqlash qoidalariga rioya qilmaslik sog'liq muammolarining rivojlanishiga olib keladi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, maishiy va sanoat zaharlanishining asosiy sababi- shu moddalarni saqlash qoidalariga rioya qilmaslik, buzish va sovuqqonlikdir. Ko'pincha, odam nafas olish paytida nafas olish yo'li orqali tanaga kiradigan uchuvchan zararli moddalar bilan zaharlanadi. Ushbu moddalarning ko'pchiligi aniq hidga ega emas, shuning uchun zaharlanish uzoq vaqt davomida bo'ladi, salomatlikning jiddiy yomonlashishiga qadar aniqlanmaydi. Zaharlanish zaharli o'simliklar bilan aloqa qilishdan ham kelib chiqishi mumkin. Maishiy zaharlanishlar ko'pincha spirtli ichimliklarni zaharlanishi natijasida yuzaga keladi.

Spirtli ichimliklar bilan zaharlanish

Etil spirti va etanol qabul qilinganda markaziy asab tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Biokimyoviy reaksiyalar va metabolik jarayonlar natijasida etanol asetaldegid va sirka kislotasiga aylanadi. Ushbu moddalar organlar va to'qimalarga zararli ta'sir ko'rsatadi.

Spirtli ichimliklar bilan zaharlanish belgilari:

- muvozanatning buzilishi, hattoki harakatsizlik;
- terining qizarishi;
- es-hushning yo`qolishi;

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

-ruhiy bo`shashish;

-ovqat hazm qilish tizimi tarafdin ko`ngil aynish va qayt qilish;

-nafas olish tizimida buzilishlar;

Klinik simptomlarning buzilishi:

-ko`z qorachilari o`lchamining xar-xilligi va ko`pincha torayishi;

-mushaklar tonusi va reflexlarning boshashishi;

Spirтли ichimliklar bilan zaharlanish vaqtida o`z vaqtida yordam berish kechiktirilganda quyidagi asoratlari kelib chiqishi mumkin:

-koma;

-ko`rishning yo`qolishi yoki pasayishi;

-nafas yo`liga tilning tushib qolishi natijasida nafas olishning to`xtashi;

-qusuq massalarining nafas yo`llarining berkitib qo`yishi;

Birinchi tibbiy yordam:

1. Tez tibbiy yordamni chaqirish

2. Es-xushi joyida bo`lsa ammiak xidlatish

3. Es-xushi joyida bo`lsa 1,5-2 litr tuzli eritma ichtirish va qusish reflexi yordamida qusdirish

4. Toza havo o`tishini ta`minlash va issiq joyda saqlash

5. Faollashtirilgan ko`mir yoki boshqa sorbentlar berish

Es xushi joyida bo`lsa til yoki ovqat qoldiqlarining nafas yo`liga tushib qolishini oldini olishga qaratilgan choralar qo`llaniladi.

Ovqatdan zaharlanish

Sifati past va muddati o'tgan ovqat iste'mol qilish zaharlanishning eng keng tarqalgan sababidir.

Simptomlar:

-Umumiy holsizlik

-Qorin sohasida ogriq

-Ovqat hazm qilish tizimida: ko`ngil aynish, qusish, ich ketish

-Tana haroratining ko`tarilishi

-Mushaklarda ogriq

Birinchi yordam:

Oshqozonni tozalash, 1,5-2 litr tuzli suv ichtirib qusish reflexini chaqirtirib oshqozonni bo`shashtirish. 20 gramm natriy sulfatni iliq suvda eritib ichishga berish, yotoq rejim.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

Oziq-ovqatlardan saqlaning va suyuqlik muvozanatini saqlang. Oziq-ovqat zaharlanishi ko'pincha suvsizlanishni keltirib chiqaradigan takroriy qusish va diareya bilan kechadi. Shuning uchun hech qanday qo'shimchalarsiz ko'p miqdorda iliq suv ichish muhim.

Qo'ziqorin bilan zaharlanish

Qo'ziqorin bilan zaharlanish zaharli va kuzsiz (qisman)zaharli qo'ziqorinlar iste'mol qilish natijasidazaga keladi. Ularni iste'mol qilish 9 yoshgacha bo'lgan bolalar, homilador va emizikli ayollar uchun tavsiya etilmaydi. Ushbu turdagi zaharlanish bolalik va qarilikda og'ir oqibatlariga va hatto o'limga olib kelishi mumkin. Siz ham zaharli, ham nisbatan zararsiz qo'ziqorinlar bilan zaharlanishingiz mumkin

Simptomlar:

- umumiy holsizlik
- ich ketish
- es hushning o'zgarishi
- qorinda ogriq
- alaxsirash
- qorachiqlarning torayishi
- ko'ngil aynish
- qusish
- ich ketish
- bosh ogriqi
- tana haroratining ko'tarilishi

Birinchi yordam:

1. Tez yordam chaqiring. Qo'ziqorin bilan zaharlanish jigar, buyraklar va ichaklarga jiddiy zarar etkazishi mumkin, shuning uchun ba'zi hollarda darhol malakali tibbiy yordam kerak.

2. Oshqozoningizni tozalang. Ikki barmoq bilan tilning ildiziga bosib qusishni qo'zg'atish mumkin.

3. Adsorbent dori-vositalarini ichishga buyuramiz. Agar sizning uyingizdagi dorixonada faollashtirilgan uglerod bo'lsa, bemorning vazni 10 kg uchun 1 tabletka miqdorida preparatni berishingiz kerak.

4. Yotoqda dam olishni saqlang.

5. Suv balansini saqlang. Ko'p miqdorda oddiy suv, mineral suv yoki qora choy ichish tavsiya etiladi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

Is gazidan zaharlanish

Is gazi (uglerod oksidi) – rangsiz, ta'msiz, hidsiz zaharli gaz.

Is gazidan zaharlanish — inson organizmiga is gazi kirishi oqibatida rivojlanadigan o'tkir patologik holat bo'lib, hayot va salomatlik uchun xavflidir va malakali tibbiy yordamsiz o'linga olib kelishi mumkin. Qish kunlarida pechkadan noto'g'ri foydalanish holatida kelib chiqishida ko'p salbiy oqibatlarga olib keladi.

Sabablari:

Yong'in sodir bo'lgan taqdirda va ko'p holatlarda uy sharoitida pechli isitishda pechlarning eshigi o'z vaqtida yopilmaganda;

Klinik belgilarning ogir va yengilligiga qarab kuzatiladi:

- Yengil daraja
- O'rta daraja
- Og'ir daraja

Klinik belgilarning kechishi zaharlanishning ogir-yengilligiga bogliq:

- teri rangining ko'karishi;
- es-hush buzilishi, hushidan ketish;
- bosh og'rig'i;
- lakrimatsiya (ko'z yosh tinmasligi)
- ko'zlardagi og'riq;
- ko'ngil aynishi, qusish;
- yo'tal;
- ko'krak og'rig'i;
- gallyutsinatsiyalar;
- konvulsiyalar;
- falaj.

Agar o'z vaqtida tibbiy yordam ko'rsatilmasa, uglerod oksidi bilan zaharlanish jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin:

- insult;
- ko'rlik, karlik;
- organ yetishmovchiligi;
- koma;
- o'lim.

Birinchi yordam:

-Kislorod oqimini ta'minlang. Buning uchun siz oynani ochishingiz yoki jabrlanuvchini tashqariga olib chiqishingiz kerak.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

-Kiyimni ochish yoki yechish orqali ko'krak qafasidagi siqilishni yo'q qiling.

-Sun'iy nafas olishni amalga oshiring. Nafas olish bo'lmasa, reanimatsiya choralariga ruxsat beriladi.(Jabrlanuvchining iyagini bir qo'li bilan ko'tarib, boshini orqaga burish kerak. Shundan so'ng, bemorning burnini bo'sh qo'lingiz bilan chimchilab, chuqur nafas oling, jabrlanuvchining lablarini lablaringiz bilan yoping va 2 ta kuchli nafas oling.)

-Tez yordam chaqiring. Agar hali ham nafas bo'lmasa va jabrlanuvchi ongiga qaytmasa, shoshilinch tibbiy yordam kerak.

Kislotalar va ishqorlar bilan zaharlanish

Kislotalar va ishqorlar bilan zaharlanish o'tkir yoki surunkali bo'lishi mumkin. Birinchi alomatlar qabul qilgandan so'ng darhol paydo bo'ladi.

Zaharlanish belgilari:

-ogiz va ko'krak sohasidagi ogriqli spazmlar

-qon aralash qusish

-chanqoq bosish

-ahlat massalarida qonning bo'lishi

-siydik tutilishi

Yuqori konsentratsiyali kislotalar va ishqorlar bilan zaharlanish laringeal shish paydo bo'lishiga, yurak urishining sekinlashishiga, keyinchalik bo'g'ilish va o'limga olib kelishi mumkin. Qonli qusish va qonli diareya (qon bilan ich ketish) faqat ogir oqibatlariga olib keladigan murakkab intoksikatsiyaning dastlabki belgilaridir.

Zaharlanishlarda umumiy davo:

Oziq-ovqat, dori-darmonlar, qo'ziqorinlar, kimyoviy moddalar yoki spirtli ichimliklar bilan zaharlanish shifokorning uyiga shoshilinch qo'ng'iroq qilishni talab qiladi. Kelgandan so'ng, mutaxassislar bemorning ahvolini baholaydilar va zarur choralarni ko'radilar.

Gaz bilan zaharlanganda:

antidot qo'llanilishi kerak;

tutilishga qarshi dori-darmonlarni in'ektsiya qilish;

yurak faoliyatini tiklash uchun glyukozidlarni yuboring.

Kislota yoki gidroksidi bilan zaharlanganda, oshqozon yuviladi, keyin bemorga giyohvand analjeziklari beriladi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

Zaharga, tanaga qanday yo`l bilan ta'sir qilish mexanizmiga qarab, zaharlanish uchun quyidagi davolash usullari qo'llaniladi:

ko'p suv ichish;
kislrodli terapiya;
oshqozonni yuvish;
gemosorbtsiya;
laksatiflarni, adsorbentlarni qabul qilish;
plazmaferez;
qon quyish va boshqalar.

Bemorlar shuningdek, prebiyotiklar, fermentlar va multivitaminli preparatlar, antioksidantlar qabul qilishadi. Zaharlanishdan keyingi parhez davolashda muhim rol o'ynaydi. Ratsionda oson hazm bo'ladigan, yuqori kaloriyali ovqatlar bo'lishi kerak va alohida tanlanadi

Zaharlanishning oldini olish

Quyidagi oddiy profilaktika choralari sizni zaharlanishdan himoya qilishga yordam beradi:

- Uydagi gazni va gaz peghlarini sozligini diqqat bilan kuzatib boring!
- Oziq-ovqat mahsulotlarini to'g'ri saqlash va go'sht va baliqni issiqlik bilan ishlov berish yo`riqnomalarda ko`rsatilgan tartibda bo`lishi kerak!
- Past sifatli, shubhali ovqat iste'mol qilmang;
- Xavfli kimyoviy yoki zaharli moddalar bilan ishlashda xavfsizlik qoidalariga rioya qiling;
- Dori-darmonlarni ko'rsatmalarga muvofiq qat'iy ravishda qabul qiling!
- Giyohvand moddalarni yo'q qiling, katta dozalarda spirtli ichimliklar ichmang!

ADABIYOTLAR:

1. Mardonova S.M "Principles of increasing the spiritual and spiritual integrity of the population in possible emergency situations" E3S Web of Conferences 389, 08015 (2023)
2. Mardonova S.M Vliyanie vrednykh faktorov na zdorove cheloveka i shirokoe primeneniye trebovaniy k zdorovomu obrazu jizni u molodyoji. Nauchnyy jurnal "Vestnik magistratury" 2020/12 T-111
3. Avanesov V.U. Noviy podxod k primeneniyu fizicheskix sredstv vosstanovleniya v sporte. Vestnik sport.nauki.2006g

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

4. Oliy ta'lim muassasasi talabari orasida sog'lom turmush tarziga bo'lgan ehtiyojni rivojlantirish, *Journal of Universal Science Research* (ISSN: 2181-4570) Vol. 1 No. 12 (2023)

5. Profilaktika vrednykh privyчек u molodeji. *Universal journal of medical and natural sciences*, ISSN 2992-8826 Vol.1 ISSUE 9

6. S.M.Mardonova Sport tibbiyoti va reabilitologiya. Darslik. Buxoro-2022.

7. Mardonova S. M. Oliy ta'lim muassasasi talabari orasida sog'lom turmush tarziga bo'lgan ehtiyojni rivojlantirish, *Journal of Universal Science Research*, 1(12), 762–766. Vol. 1 No. 12 (2023)

8. S.M.Mardonova Sportchi talaba-yoshlarning ish qobiliyatini qayta tiklash vositalari Медицина, педагогика и технология: Теория и практика (ISSN: 3030-3001) 02, 2024

9. Tuyg'unovna, S. S. (2023). USEFUL PROPERTIES OF THE MEDICINAL PRODUCT AND USE IN MEDICINE. *Gospodarka i Innowacje.*, 40, 179-181.

10. Tuyg'unovna, S. S. (2023). CHEMICAL COMPOSITION OF MEDICINAL PLANTS AND CLASSIFICATION. *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE*, 3(11), 33-35.

11. Shukurova, S. (2023). DORIVOR ACHCHIQ BODOM URUG'INING SHIFOBAXSHLIGI, DORI TAYYORLASH USULLARI. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(10 Part 3), 116-120.

12. Tuyg'unovna, S. S. (2023). DORIVOR NA'MATAKNING FOYDALI XUSUSIYATLARI VA TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(9), 11-13.

13. Shukurova, S. (2023). DORIVOR O'SIMLIKLARNING KIMYOVIY TARKIBI VA TASNIFI. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(11), 5-10.

14. Shukurova, S. (2023). KIYIKO'T VA YALPIZDAN FOYDALANISH USULLARI. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(12), 171-177.

15. Shukurova, S. (2024). TARKIBIDA GLIKOZIDLAR BO'LGAN DORIVOR O'SIMLIKLAR. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 3(1), 217-222.

16. Tuygunovna, S. S. (2023). Ways to Use Mint and Peppermint. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 3(12), 20-23.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

17. Tuygunovna, S. S. (2023). Medicinal Plants Containing Glycosides. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 3(12), 24-27.

18. Tuyg'unovna, S. S. (2024). DORIVOR O'SIMLIKLAR XOMASHYOSINI ISHLATISHGA TAYYORLASH. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(7), 123-132.

19. Tuyg'unovna, S. S. (2024). TARKIBIDA LIPIDLAR BO'LGAN DORIVOR O'SIMLIKLAR. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(7), 133-140.

20. Tuyg'unovna, S. S. (2024). TARKIBIDA VITAMINLAR BO'LGAN DORIVOR O'SIMLIKLAR. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(7), 141-147.

21. Qobilovna, A. M. (2024). MANIFESTATION OF FACTORS OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL ACTIVITY. *International Journal of Pedagogics*, 4(01), 66-73.

22. Qobilovna, A. M. (2023). PROGRAM FOR THE DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' COMMUNICATIVE COMPETENCE FACTORS. *International Journal of Pedagogics*, 3(12), 169-175.

23. Qobilovna, A. M. (2023). PROGRAM FOR THE DEVELOPMENT OF FACTORS OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS. *International Journal of Pedagogics*, 3(11), 131-137.

24. Qobilovna, A. M. (2022). BOSHLANG 'ICH SINF O 'QITUVCHILARIDA KOMMUNIKATIV KOMPITENTLIK SHAKLLANISHINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, (Special Issue 1), 102-105.

25. Qobilovna, A. M. (2023). Communicative Competence As A Factor Of Teacher's Professional Competency. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 3(09), 32-44.

26. Ataulayeva, M. (2023). COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A FACTOR OF PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF A FUTURE

27. Husniddinova, S. S. (2023). The Distribution, Reproduction and Importance of the Beetles in Nature. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences* (2993-2149), 1(9), 211-216.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 2, 29 Февраль

28. Husniddinova, S. S. (2023). Xonqizi Qo'ng'izlarning Tarqalishi, Ko'payishi Va Tabiatdagi Ahamiyati. AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, 2(11), 324-328

29. Sayfullayeva, S. H. (2023). KOKKSINELLIDLARNING BIOLOGIYASI, FAUNASI VA EKOLOGIYASI. World scientific research journal, 21(1), 48-52.

30. Rashitova, S. (2023). USE OF INTERACTIVE METHODS IN CHEMISTRY. International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research, 3(10), 115-119.

31. Rashitova, S. (2023). BENTONIT GIL KUKUNINI SORBSION XOSSASINI KIMYOVIY USULDA FAOLASHTIRISH. Центральноазиатский журнал образования и инноваций, 2(10 Part 3), 98-102.